Luonnonvarakeskus

143/00 00 02 00/2023

31.1.2023

Asia: E 128/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Ennakkovaikuttaminen: EU:n maaperän terveyslaki, to 2.2.2023 klo 10.00 (E 128/2022 vp)

Eduskunta
Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Tapio Salo

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Komission työohjelman mukaan komissio antaa säädösehdotuksen maaperän terveydestä vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla, ja odotuksena on, että säädös annetaan direktiivinä. Suomi on osallistunut tulevan säädöksen valmisteluun muun muassa komission teknisissä asiantuntijatyöryhmissä vuoden 2022 aikana ja e-kirjeen (E 16/2022 vp) ” Ennakkovaikuttaminen: EU:n maaperän terveyslaki” tiedot perustuvat komission teknisissä asiantuntijatyöryhmissä käsiteltyihin asiakirjoihin. Maaperällä ja sen kestävällä käytöllä on olennainen merkitys luonnon monimuotoisuuden, hiilineutraalisuustavoitteiden ja vesienhoidon kannalta. Maaperä on myös tärkeä luonnonvara, johon perustuu maa- ja metsätalousbiomassojen tuotanto. Maaperän terveyslain vaikutukset ulottuvat siten sekä taloudellisiin että sosiaalisiin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin, mikä korostaa maaperän terveyslain tarkastelua laajemmassa kontekstissa huomioiden politiikkakoherenssin. Luonnonvarakeskus tarkastelee lausunnossaan EU:n maaperän terveyslakia maa- ja metsätalousmaiden osalta.

2 Lausunto

Luke katsoo, että EU-tason politiikkatoimet maaperään liittyen ovat tarkoituksenmukaisia tapauksissa, joissa maaperän huonontumisen rajat ylittäviin vaikutuksiin tulee puuttua tehokkaasti ja halutaan turvata yhtäläiset markkinaolosuhteet sekä tehdä johdonmukaista ympäristöpolitiikkaa. On tärkeää, että EU:n alueella ryhdytään aktiivisiin toimiin maaperän huonontumisen ehkäisemiseksi ja pysäyttämiseksi, sekä maaperän toimintojen suojelemiseksi, sillä vain näin voidaan turvata maaperän toimintojen ja ekosysteemipalveluiden säilyminen myös tuleville sukupolville. Luke korostaa kuitenkin kansallisen osaamisen ja paikallisten olosuhteiden tuntemuksen tärkeyttä päätettäessä strategian toimeenpanosta.
Maaperä on komission määritelmän mukaan terve, kun se on hyvässä kemiallisessa, biologisessa ja fysikaalisessa kunnossa ja pystyy jatkuvasti tarjoamaan mahdollisimman monia kullekin biotoopille tyypillisiä ekosysteemipalveluita. Maan kemiallisen, biologisen ja fysikaalisen kunnon määrittämiseksi tarvitaan mitattavia indikaattoreita ja komissio katsoo, että EU:n erityyppisillä maaperillä on siinä määrin yhteisiä piirteitä, että on mahdollista kehittää ja hyväksyä kynnysarvoja tai vaihteluvälejä terveelle maaperälle. Nämä indikaattorit sisältyisivät maaperän terveyttä koskevaan säädösehdotukseen. Niiden valmistelu tehtäisiin EU:n laajennetussa maaperäasiantuntijaryhmässä. Erityyppisten maaperien ja olosuhteiden lisäksi maaperän toimintoihin vaikuttaa maankäyttömuodot. Suomessa (ja muissa pohjoismaissa) on suuren metsäpinta-alan vuoksi syytä kiinnittää huomiota erityisesti metsämaaperän ominaispiirteisiin indikaattorien kynnysarvoja määriteltäessä. Maanlaajuisia kansallisia

metsämaaperäkartoituksia on toteutettu kahdesti, kahdeksannen Valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) yhteydessä 1986–1995 ja BioSoil-hankkeessa EU:n Forest Focus ohjelman rahoituksella 2006–2007. Muutosten tunnistamiseksi tarvittaisiin resursseja myös uuteen kartoituskierrokseen.
Valtakunnallisen maatalousmaan kemiallisen tilan (Valse-hanke) seurantanäytteet on Suomessa kerätty noin 10 vuoden välein vuodesta 1974 lähtien ja seurannan avulla saadaan hyvä kuva maatalousmaiden hiilipitoisuuden ja ravinnetilan kehityksestä. Luke yhtyy siis Suomen kantaan, että seurannassa kerätty tieto mahdollistaa peltomaiden maaperän muutosten seurannan tarkoituksenmukaisella tasolla. esim. maaperän hiilen ja helppoliukoisten ravinteiden osalta. Aineistoa ei kuitenkaan voida suoraan hyödyntää esimerkiksi ravinteiden osalta yhteiseurooppalaisten kynnysarvojen kiinnittämisessä, sillä suomalainen helppoliukoisten ravinteiden määrityksessä käytetty menetelmä poikkeaa muualla Euroopassa käytössä olevista menetelmistä. Maaperätieteen näkökulmasta yhteismitalliset tutkimusmenetelmät koskien maaperän kemiallisia, fysikaalisia ja biologisia muuttujia ovat globaali haaste, joihin yksiselitteisiä ratkaisuja ei ole pystytty yrityksistä huolimatta tarjoamaan Euroopankaan mittakaavassa. LUCAS Soil seuranta on toteutettu Suomessa 2009, 2015, 2018 ja 2022, ja siinä on ollut mukana noin 120 peltonäytealaa. EU:n EJP Soil-ohjelman yhteydessä tullaan uusimman LUCAS Soil-näytteenoton maanäytteet analysoimaan myös Suomessa käytettävin menetelmin, jolloin niitä voidaan verrata Valse-aineistoon.
Metsämaaperää koskevaa EU:n laajuista maaperäseurantaa on tehty pisimpään ICP Forests- ohjelmassa, jossa on ollut jatkuva maavesiseuranta käynnissä 1990-luvun lopulta lähtien (edelleen seurannassa on Suomestakin 8 metsäkohdetta ja esimerkiksi Saksassa huomattavasti laajempi koealajoukko). Pienestä kohdemäärästä huolimatta ICP Forests-hanke tuottaa tärkeää tietoa muutoksista ja syy-seuraussuhteista. Metsämaaperää koskevia menetelmiä on harmonisoitu ja EU:n laajuista näytteenottoa toteutettu myös BioSoil hankkeessa 2006 ja nykyisin käynnissä olevassa LUCAS maaperäseurannassa, johon ei kuitenkaan liity puustomittauksia tai kasvupaikan ominaisuuksien ja käsittelyhistorian havaintoja. LUCAS- koealoja on Suomessa metsämaalla yli 900 kpl, mutta niiden sijainti ei ole tasaisesti jakautunut eri alueille, kuten kansallisissa seurannoissa.
Euroopan mittakaavassa kivennäismaapeltojen orgaanisen hiilen varastojen kasvattaminen on tärkeä tavoite, mutta ottaen huomioon Suomen kivennäismaapeltojen melko korkean keskimääräisen hiilipitoisuuden, hiilen kerryttäminen ilmastonmuutoksen kiihdyttäessä hajotustoimintaa tulee olemaan haastavaa. Yhtä tärkeää olisi siis myös korostaa nykyisiä kivennäismaiden hiilivarastojen ylläpitämisen tärkeyttä. Luke yhtyy Suomen kantaan, että torjunta-aineiden, mikromuovien ja muiden haitallisten aineiden pitoisuuksista ja vaikutuksista maaperän toimintoihin tarvitaan lisätietoa ja tärkeää on, että kartoituksia tehdään ja vaikutuksia tutkitaan kaikissa ilmasto-olosuhteissa.
Maaperän kestävään käyttöön liittyen pidämme tärkeänä, että maaperän ominaisuudet otetaan huomioon viljelymenetelmien tai muiden maanhoitotoimien kohdentamisessa. Viljelykierron ja ravinteiden kierrätyksen lisäksi myös talviaikainen kasvipeitteisyys on edullista maalajista riippumatta, mutta orgaanisen aineksen lisäys multa- ja turvemaille ei paranna niiden laatua.
Viljelymaan tilan seurantoja (LUCAS Soil ja Valse) olisi todennäköisesti mahdollista kehittää palvelemaan nykyistä paremmin vesienhoidon tavoitteita. Viljelymaiden seurantaa voitaisiin kehittää ottamalla käyttöön lohkokohtaisen muistiinpanojen raportointivelvollisuus viranomaisten käyttöön.
Suomen tilanteesta maaperän erityispiirteisiin liittyen mainitaan happamat sulfaattimaat, ja lisäksi on tarpeen pitää mielessä Suomen subarktiset alueet

sekä uuden maaperän muodostuminen maankohoamisen johdosta. Suomen osalta voidaan myös turvemaiden merkittävää pinta-alaa maa- ja metsätalouden käytössä sekä luonnontilaisena pitää erityispiirteenä. Turvemaiden tutkimushankkeisiin on kohdistettu huomattavaa rahoitusta, jotta niiden käyttö kuormittaisi mahdollisimman vähän ympäristöä, mutta niiden alueellinen merkitys elinkeinoille säilytettäisiin.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luke pitää tärkeänä, että maaperän terveyttä koskevassa säädösehdotuksessa huomioidaan maaperän paikallinen luonne ja erilaiset ominaisuudet, jotka muodostuvat usean eri tekijän (kallioperä, ilmasto, maaperän ikä, topografia ja biologiset tekijät, kuten kasvillisuus) vaikutuksesta. Näiden maaperän luontaisten erojen lisäksi on syytä huomioida myös suuret erot maankäytössä; Suomessa on esimerkiksi erityisen suuri osuus maasta metsätalouden piirissä sekä turvemaiden osuus on merkittävä sekä metsä- että maatalouden piirissä olevista maista.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 31.01.2023 klo 10:42:32.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Tapio Salo
Eeva Vainio,Hannu Fritze,Helena Soinne,Raisa Mäkipää,Taina Pennanen,Tiina M Nieminen,Visa Nuutinen

Liitteet:

Tiedoksi: